

SXEDIO.329

9.8.1956; ΟΙ ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΚΟΣ, ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΤΑΤΣΟΣ ΑΠΑΓΧΟΝΙΖΟΝΤΑΙ. Ο ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΖΗΤΑ ΩΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΝΑ ΑΚΟΥΣΕΙ ΤΗΝ ΗΡΩΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΜΠΕΤΤΟΒΕΝ

Τρεις μήνες μετά την εκτέλεση των Μιχαλάκη Καραολή και Ανδρέα Δημητρίου, στις **9 Αυγούστου, 1956**, οι Βρετανοί εκτελούσαν ακόμα τρεις νέους: Τον Ανδρέα Ζάκο, από τη Λεύκα, το Χαρίλαο Μιχαήλ από τη Γαληνή και τον Ιάκωβο Πατάτσο από τη Λευκωσία.

Οι Ζάκος και Μιχαήλ είχαν συλληφθεί από τους Άγγλους στη μάχη των Σόλων στο Μερσινάκι, στην οποία είχε σκοτωθεί ο πρώτος αντάρτης της ΕΟΚΑ Χαράλαμπος Μούσκος, στις **15 Δεκεμβρίου, 1955**.

Ο Πατάτσος είχε καταδικασθεί σε θάνατο για το φόνο Τούρκου που δεν έκανε στις **23 Απριλίου, 1956**, στη Λευκωσία,.

Η κάθε περίπτωση είχε τη δική της ιδιαιτερότητα. Έτσι στην περίπτωση των τριών αυτών παλιγκαριών ένα γεγονός ξανάφερνε στη μνήμη τις Σπαρτιάτισσες που έδιναν στα παιδιά τους την ασπίδα και τους έλεγαν "ή ταν ή επί τας".

Στην περίπτωση των Ζάκου, Μιχαήλ και Πατάτσου, όταν η μητέρα του Πατάτσου τους επισκέφθηκε για τελευταία φορά στις Κεντρικές Φυλακές, πριν από την εκτέλεση τους, αντί να κλαίει και να οδύρεται, τους είπε:

"Και οι τρεις παιδιά μου να κατευθυνθείτε με θάρρος στην αγχόνη".

Πιο ψύχραιμος ο Χαρίλαος Μιχαήλ της απάντησε:

"Γι αυτό να είσαι βεβαία κυρία... Αλλωστε είμαστε η Αγία Τριάδα".

Ενώ οι τρεις νέοι περίμεναν την ώρα που θα οδηγούνταν στην αγχόνη, δείχνοντας το μεγαλείο τους, ανησυχούσαν μήπως κάποιος αθώος πάθει ο,τιδήποτε. Έτσι με έκκληση τους προς τον αρχηγό της

ΕΟΚΑ, ζήτησαν ν' αφεθεί ελεύθερος ένας ηλικιωμένος βρετανός που είχε απαχθεί από την οργάνωση για να εκβιασθεί η απονομή χάριτος σ' αυτούς.

Σε έκκληση, εκ μέρους και των τριών, ο Ανδρέας Ζάκος ανέφερε:

" Παρακαλώ όπως ο βρετανός αυτός αφεθεί ελεύθερος και όπως μη διατρέξει κανένα κίνδυνο, έστω και σε περίπτωση κατά την οποία αποφασισθεί να εκτελεσθούμε".

Η ΕΟΚΑ ικανοποίησε την παράκληση των τριών. Όμως ο Κυβερνήτης Σερ Τζων Χάρτιγκ, προχώρησε στις αποφάσεις του κι' άναψε το πράσινο φως για τον απαγχονισμό τους.

Τους μελλοθανάτους αποχαιρέτησε και πάλι ο ιερέας των Κεντρικών Φυλακών Παπαντώνης Ερωτοκρίτου, που περιέγραψε ως εξής τις τελευταίες τους στιγμές:

"Τους είπα, για να τους εμψυχώσω, ότι έπρεπε να μιμηθούν τους μάρτυρες της Εκκλησίας, οι οποίοι ήσαν έτοιμοι να πεθάνουν για να εισέλθουν νωρίτερα στη Βασιλεία των Ουρανών και τους ανέφερα το παράδειγμα του Ιγνατίου του Θεοσόφου, ο οποίος έγινε βορά των θηρίων στο αμφιθέατρο της Ρώμης. Τους κάλεσα να με πλησιάσουν, κι αφού τους έψαλα τον ύμνο της Ανάστασης ασπάστηκαν το Ιερό Ευαγγέλιο και το χέρι μου. Τους ασπάστηκα ένα, ένα χωριστά. Αυτοί στη συνέχεια ασπάστηκαν ο ένας τον άλλο και χώρισαν".

Δίπλα στο κελλί των τριών νέων βρισκόταν ο επίσης θανατοποινίτης Χρυσόστομος Παναγή (η ποινή του μετατράπηκε αργότερα σε ισόβια δεσμά) ο οποίος αφηγήθηκε σύμφωνα με την " Κυπριακή Θύελλα" του Σπύρου Παπαγεωργίου:

" Ο Υποδιευθυντής των Φυλακών άνοιξε το κελλί, πέρασε τις χειροπέδες στα χέρια του Πατάτσου και μας έφερε στο διάδρομο για να τον αποχαιρετήσουμε. Τον είδαμε να βγαίνει από το κελλί του αγέρωχος, γαλήνιος και πλησιάζοντας μας να χαμογελά. Δεν μπορούσαμε να κρύψουμε τη συγκίνηση μας κι όσο προσπαθούσαμε να επιβληθούμε στον εαυτό μας, πιο

πολύ βουρκώνανε τα μάτια μας.

- Γιατί κάνετε έτσι μας λέγει. Εγώ νοιώθω χαρά, γιατί πηγαίνω κοντά στο Θεό. Από εκεί ψηλά θα σας βλέπω και θα προσεύχομαι για σας, για την Κύπρο, για την Ελλάδα μας. Μη φοβάστε. Οι Αγγλοι θα μας πάρουν το σώμα, αλλά ποτέ δεν θα μπορέσουν να μας σκοτώσουν την ψυχή, την ιδέα.

Ενα, ένα μας φίλησε και μας έδωσε από ένα θρησκευτικό βιβλίο. Νοιώσαμε ανατριχίλα όταν τον αφήσαμε στα κελιά του θανάτου μόνο.

Οι άλλοι δυο, οι Ζάκος και Μιχαήλ, μας φώναζαν:

- Μη φοβάστε, είμαστε οι τελευταίοι που θα εκτελέσουν και γρήγορα θα δείτε τη γαλανόλεκη να κυματίζει στην Κύπρο μας.

Βγαίνανε από τη μεγάλη πόρτα με τα κεφάλια γυρισμένα προς τα πίσω και βλέπαμε τα χέρια τους που τα κινούσαν χαιρετώντας μας. Κάτω από το φακό του μπλόκ-8 είδα το χέρι του Χαρίλαου Μιχαήλ να κρατά ένα κόκκινο γαρύφαλλο και να κουνά το χέρι αργά".

Ενώ οι τρεις νέοι οδηγούνταν προς την αγχόνη, οι άλλοι κατάδικοι τους φώναζαν εμψυχώνοντάς τους:

"Αδέλφια, θάρρος, οι Ελληνες δεν φοβούνται το θάνατο, τον εξευτελίζουν".

Κι ο Πατάτσος τους απαντούσε:

"Αδέλφια για σας, ο θάνατος δεν μας φοβίζει. Απόψε θα ενωθούμε με το Θεό. Ζήτω η Ελλάδα".

Σε λίγο η καταπακτή άνοιξε για να δεχθεί τα σώματα των τριών νέων...Τους έθαψαν κι αυτούς στα Φυλακισμένα Μνήματα, στις Κεντρικές Φυλακές.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ο ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΜΙΧΑΗΛ γεννήθηκε στη Γαληνή στις 9 Φεβρουαρίου 1935. Ήταν ο δεύτερος γιος της εξαμελούς οικογένειας του Μιχαήλ και της Αφροδίτης Θεοχάρη.

Ο πατέρας του εργαζόταν στο Μεταλλείο Ξερού και έτσι ο Χαρίλαος σαν τέλειωσε το σχολείο μπήκε

μηχανικός στο εργοστάσιο της Κυπριακής Μεταλλευτικής εταιρείας στο Ξερό.

Εκεί γνώρισε και τον Ανδρέα Ζάκο από τη Λεύκα που ήταν υπάλληλος στα γραφεία της εταιρείας και έγιναν αχώριστοι φίλοι μέχρι που ο Ζάκος βγήκε αντάρτης σαν πληροφορήθηκε ότι τον καταζητούσε η Αστυνομία.

Στις **17** Νοεμβρίου **1955** ο Χαρίλαος Μιχαήλ αποχαιρέτισε τη μητέρα του και βγήκε στο αντάρτικο για να συνενωθεί με το φίλο του Ανδρέα Ζάκο.

Συνελήφθη στη μάχη των Σόλων κοντά στο Μερσινάκι στις **15** Δεκεμβρίου και καταδικάστηκε σε θάνατο.

Μέσα στο κελλί του μελλοθανάτου στις **7** Αυγούστου έγραφε στους γονείς του:

Αγαπητοί μου γονείς,

Όταν θα διαβάζετε το γράμμα μου αυτό εγώ θα έχω σβήσει για πάντα από τη ζωή. Μην νομίσετε όμως ότι αυτό με λυπεί. Απεναντίας επειδή γνωρίζω για ποιο σκοπό θα εκτελεστώ αισθάνομαι τον εαυτό μου ισχυρό και γαλήνιο και είμαι έτοιμος να τα αντιμετωπίσω όλα με αφάνταστη ψυχραιμία. Τι κι αν ζήσω **50** και **60** χρόνια, πάλι θα πεθάνω και μάλιστα άδοξα. Δεν θέλω να λυπάστε καθόλου για μένα. Έχετε πολλά παιδιά και δεν πρέπει να λυπηθείτε που θα θυσιάσετε ένα για τη λευτεριά της Κύπρου μας.

Τις ατέλειωτες ώρες μου τις περνά διαβάζοντας θρησκευτικά βιβλία και τραγουδώντας εθνικά τραγούδια. Ας μη με κολακεύει η μητέρα μου ότι θα ζήσω και θα ξενάρθω στο σπίτι της γιατί έχω κι'όλας δώσει την ψυχή μου στους ουρανούς. Ζήσετε ευτυχισμένοι με τα άλλα μου αδέρφια και ο παντοδύναμος Θεός θα σας δίνει κουράγιο για να αντέξετε σ όλες τις δοκιμασίες που σας περιμένουν. Λυπούμαι που θ' αφήσω πίσω μου αγαπημένα μου πρόσωπα. Τι να γίνει όμως αφού ήταν θέλημα θεού να με χάσετε.

Αυτά έχω να σας γράψω. Κλείω δε το γράμμα μου με τον τελευταίο θερμό μου ασπασμό και με την ψυχή όπως πολύ σύντομα αποκτήσουμε εκείνο για το οποίο εγώ πεθαίνω.

Με άπειρη αγάπη
Ο γιος σας
Χαρίλαος Μιχαήλ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΤΑΤΣΟΣ

Ο Ιάκωβος Πατάτσος γεννήθηκε στη Λευκωσία την **1η Ιουλίου 1934**.

Βαθειά θρησκευόμενος ο Πατάτσος χαρακτηρίστηκε από πολλούς ως ο Άγιος του Αγώνα της ΕΟΚΑ.

Πήρε μέρος σε μια από τις αποστολές της ΕΟΚΑ στις **23 Απριλίου 1956** κατά την εκτέλεση ενός Τούρκου.

Ο Πατάτσος καταδικάστηκε σε θάνατο και απαγχονίστηκε στις **9 Αυγούστου** μαζί με τους Ανδρέα Ζάκο και Χαρίλαο Μιχαήλ.

Η περίπτωση του Ιάκωβου Πατάτσου μοιάζει με εκείνη του Μιχαλάκη Καραολή. Όπως ο Καραολής καταδικάστηκε για μια εκτέλεση που δεν έκανε, το ίδιο συνέβη και με τον Πατάτσο.

Όπως γράφει ο Γιάννης Σπανός στο βιβλίο του "ΕΟΚΑ, έτσι πολεμούσαν οι Έλληνες", **1996**, σελ **375**:

"Η ΕΟΚΑ είχε πληροφορίες για την προδοτική στάση κάποιου αστυνομικού ονόματι Κόδρου, ο οποίος για λόγους προσωπικής ασφάλειας διέμενε στον αστυνομικό σταθμό Σαραγίου, στο άντρο του Σπέσιαλ Μπραντς.

Ο Διγενής διέταξε την εκτέλεση του Κόδρου και η αποστολή ανατέθηκε στο Γιώργο Παλαιολόγο. Σύντροφος του θα ήταν ο Ιάκωβος Πατάτσος που γνώριζε τον Κόδρο και θα τον έδειχνε στον Παλαιολόγο. Ο Παλαιολόγος ήταν το ψευδώνυμο του Γιώργου Νικολάου.

Οι δυο αγωνιστές στάθηκαν στην γωνιά της πλατείας Σαραγίου απέναντι από την τράπεζα και περίμεναν, ακουμπώντας στα ποδήλατα τους.

Είδαν τον Κόδρο να βγαίνει από τον αστυνομικό σταθμό, να διασχίζει το δρόμο και να προχωρεί στο εστιατόριο που συνήθιζε να γευματίζει. Τον ακολούθησαν ποδηλατώντας. Κρατούσαν δυο πιστόλια "Μπερέττα".

Ο Κόδρος είχε στρίψει σε ένα δρομάκι αδιέξοδο. Ο Παλαιολόγος έκρινε πως δεν έπρεπε να μπουν στο δρομάκι για να χτυπήσουν εκείνη τη στιγμή γιατί θά'ταν δύσκολη η διαφυγή. Γι' αυτό και φώναξε στον Πατάτσο:

- Οχι εδώ.

Στο μεταξύ, ο Πατάτσος ανέσυρε το πιστόλι του και πυροβόλησε πάνω από το κεφάλι του Παλαιολόγου προς την κατεύθυνση του στόχου.

Ευθύς μετά τον πυροβολισμό, αφηγείται ο Γιώργος Παλαιολόγος, ο Πατάτσος έπεσε από το ποδήλατο, του έπεσε και το πιστόλι.

Τ' άφησε και τα δυο, πιστόλι και ποδήλατο στο δρόμο. Οι δυο φίλοι έστριψαν στο στενό που οδηγούσε προς τον Άγιο Λουκά.

Ενας τούρκος που τους ακολούθησε, είδε άοπλο τον Ιάκωβο και τον άρπαξε από πίσω από το λαιμό. Ο Πατάτσος φώναξε:

- Γιώργο σώσε με.

Ο Παλαιολόγος τράβηξε το πιστόλι του, ο Τούρκος χρησιμοποίησε τον Πατάτσο ασπίδα. Τότε ο εκτελεστής πήδηξε, πυροβόλησε τον τούρκο μια φορά στο κεφάλι και μια στο στήθος και τον ξάπλωσε στο δρόμο.

Όπως αναφέρει ο Παλαιολόγος υπέδειξε στον Πατάτσο να τρέξουν σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Είπε στον Ιάκωβο να προχωρήσει προς τα ελληνικά σπίτια, προς τον Άγιο Λουκά.

Εκείνη τη στιγμή τούρκοι και τουρκάλλες βγήκαν από τα σπίτια τους. Ενας τούρκος πέταξε το ποδήλατο του εναντίον του Παλαιολόγου που

φωνάζοντας στο σύντροφό του να τρέξει κατόρθωσε να διαφύγει.

Φαίνεται πως ο Πατάτσος καθυστέρησε για κάποιο λόγο να τρέξει. Περικυκλώθηκε από τουρκάλες και Τούρκους που τον συνέλαβαν και δέρνοντάς τον, τον παρέδωσαν στους Άγγλους, στην αστυνομία.

Τα βασανιστήρια του Ιακώβου Πατάτσου ήταν φοβερά. Υπέστη τα πάνδεινα για να μαρτυρήσει ποιος ήταν ο σύντροφος του, αγωνιστής που εκτέλεσε τον τούρκο.

Μα ο Πατάτσος δεν μίλησε. Οι Άγγλοι ήξεραν πως ο Πατάτσος δεν πυροβόλησε το θύμα. Άλλωστε το πιστόλι του βρέθηκε στο προηγούμενο στενό. Κι' όμως ενώ ήξεραν πως ήταν αθώος τον καταδίκασαν σε θάνατο. Ούτε και τότε μίλησε ο Ιάκωβος Πατάτσος, δεν μίλησε ούτε σαν βρέθηκε μπροστά στην αγχόνη (**9 Αυγούστου 1956**). Το ηθικό του μεγαλείο αποδείχθηκε άφθαστο, ανυπέρβλητο.

Όσο για το Γιώργο Παλαιολόγο, βγήκε στο αντάρτικο. Όπως αναφέρει ο ίδιος ζήτησε από το Διγενή έγκριση να παραδεχθεί και να ομολογήσει με επιστολή ότι ο ίδιος εκτέλεσε τον τούρκο και ότι ο Πατάτσος ήταν αθώος, μα ο αρχηγός δεν το επέτρεψε, επισημαίνοντας ότι δεν υπήρχε λόγος να χαθεί ακόμα ένας αγωνιστής".

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΚΟΣ

Ο Αδρέας Ζάκος γεννήθηκε στη Λινού στις **28** Νοεμβρίου **1931**.

Εργάστηκε στο Μεταλλείο Ξερού και ανέπτυξε πλούσια δράση στη Λεύκα όπου έγινε Πρόεδρος του Αθλητικού Συλλόγου Ελλήνων Λεύκας.

Αργότερα πρωτοστάτησε στη συνένωση των σωματείων της Λεύκας και του Ξερού και τη σύμπληξη της Περιφερειακής Ομοσπονδίας Σολέας.

Συνελήφθη στη μάχη των Σόλων παρά το Μερσινάκι στις **15** Δεκεμβρίου μαζί με τον Ανδρέα Ζάκο.

Στη μάχη αυτή σκοτώθηκε ο Χαράλαμπος Μούσκος.
Πριν απαγχονιστεί στις **9 Αυγούστου 1956** μαζί
με το Χαρίλαο Μιχαήλ και τον Ιάκωβο Πασιάτσο ζήτησε
σαν τελευταία επιθυμία να ακούσει την ηρωϊκή
συμφωνία του Μπετιόβεν.